

PAPER DETAILS

TITLE: Beylikler Dönemine Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sirli Kaplar (Manisa Gülgün Hatun Hamami Buluntuları)

AUTHORS: Sevinç GÖK GÜRHAN

PAGES: 59-83

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/152380>

BEYLİKLER DÖNEMİ'NE AİT SGRAFFİTO TEKNİKLİ VE TEK RENK SIRLI KAPLAR

(Manisa Gülgün Hatun Hamamı Buluntuları)

Sevinç GÖK GÜRHAN*

Özet

2007 yılında Manisa Gülgün Hatun Hamamı'nda, Yard. Doç. Dr. Yekta Demiralp danışmanlığında gerçekleştirilen temizlik çalışmaları esnasında, hamamın halvet kubbeleri ile su deposu tonozunun arasında kalan boşlukta seramikler bulunmuştur. Dolgu malzemesi olarak kullanıldığı anlaşılan, büyük çoğunluğu sırsız, bir bölümü ise sırlı seramiklerden oluşan 150'si tam ve tama yakın yaklaşık 200 parça seramik ortaya çıkarılmıştır. Bu büyük seramik grubu içerisinde sgraffito ve tek renk sırlı kaplarda (kase/çanak) bulunmaktadır. Özellikle bugüne kadar örneğini görmediğimiz balık ve tavşan figürlerinin birlikte yer aldığı sgraffito teknikli bir tabak oldukça ilgi çekicidir. Ayrıca, yeşil ve firuze tek renk sırlı örnekler Beylikler Dönemi seramikleri için önemli veriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Manisa Gülgün Hatun Hamamı, sgraffito, tek renk sırlı örnekler, balık ve tavşan.

Abstract

During the cleaning activities carried out in Gülgün Hatun Hammam (Manisa) in 2007 under the supervision of Associated Professor Yekta Demiralp, ceramic fragments were found between halvet cupola and water tank vault. 200 pieces of ceramics were recovered of which 150 were complete or almost complete. Major part of the ceramics were unglazed whereby there were some glazed samples. Within this group we find sgraffito and monochrome glazed vessels. Among those, one sgraffito plate with fish and rabbit figures is quite interesting. Moreover green and turquoise monochrome glazed samples represent interesting examples from Emirates' Period.

Anahtar Kelimeler: Manisa Gülgün Hatun Hamamı, sgraffito, monochrome glazed vessels, rabbit and fish.

* Öğr. Gör. Dr. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Bornova / İzmir

Konumuzu oluşturan seramikler, 2007 yılında Yard. Doç. Dr. Yekta Demiralp'in danışmanlığında gerçekleştirilen temizlik çalışmalarında ortaya çıkarılmıştır¹. **Dere Hamamı** adıyla da bilinen **Gülgün Hatun Hamamı**, Manisa'nın Çaybaşı Mahallesi'nde (Derehamam Mahallesi), Spil Dağı'na çıkan yolun kenarında yer almaktadır (Res. 1).

Gülgün Hatun Hamamı, soyunmalık, ılıkılık, tıraşlık, sıcaklık, halvetler ve su deposundan oluşmaktadır². Hamamın sıcaklığı **“haçvari dört eyvanlı ve köşe hücreli”** plan şemasındadır³. Sıcaklık mekanında eyvanlar sivri kemerli tonozlarla, sıcaklığın orta kısmı ve halvetler ise kubbeyle örtülüdür.

Hamamda gerçekleştirilen temizlik çalışmalarında, yapının içerisindeki toprak dolgu ve hamamın üzerinde bulunan ot tabakası ile ağaçlar temizlenmiştir (Res. 2). Üst örtüde yer yer 90-100 cm.yi bulan toprak tabakası da kaldırılmıştır (Res. 3). Bu toprak tabakasının altında, 5cm kalınlığında bir harç sıva tespit edilmiştir. Bu sıvanın bir kısmının bozulmuş, büyük bir bölümünün ise sağlam olduğu görülmüştür. Sıva tabakasının altında, kubbe ve tonozların arasında kalan bölümler, küçük moloz taşlarla doldurulmuştur. Üst örtüde yalnızca harç tabakası bozulmuş ya da restorasyonda tehlike arz edecek kesimlerdeki dolgu malzemesi kaldırılmıştır⁴. Kaldırılan dolgu malzemesi içerisinden, yoğun miktarda seramik malzeme ortaya çıkarılmıştır (Çizim 1) (Res. 4, 5). Tam, tama yakın ve kırık parçalardan oluşan yaklaşık 200 parçalık bu seramik definesi, bulunduğu yer açısından son derece şaşırtıcı ve heyecan vericidir. Sırlı ve sırsız testi, küp, sürahi, derin kaplar ve depo/saklama kabı gibi çeşitli gruplardan oluşan seramik grupları çok zengin form çeşitliliği ve süsleme özelliği gösterir⁵.

Öncelikle, Gülgün Hatun Hamamı'nın sıcaklık mekânının örtüsü içerisinde bu kadar yoğun seramik malzemenin neden kullanıldığı sorusunun yanıtlanması gerektiği düşüncesindeyiz. Malzemenin tamamı incelendiğinde, ister sırlı ister sırsız ya da ister tam ister kırık olsun bütün seramiklerin defolu olduğu görülmüştür. Bu defolar, kapların

¹ Seramikleri çalışabilmem için bana olanak sağlayan değerli hocam **Yard. Doç. Dr. Yekta Demiralp**'e çok teşekkür ederim. Ayrıca, Manisa Müzesi'ndeki çalışmalar esnasında uygun ortam sağlayan ve yardımlarını esirgemeyen Manisa Müzesi Müdürü sayın **Müeyesser Turan**'a, Arkeolog **Sadreddin Atukeren** ve diğer müze çalışanlarına da teşekkürü borç bilirim.

² Yapının planı ve mimarisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. H. Acun, *Manisa'da Türk Devri Yapıları*, Ankara, 1999, s. 499-503.

³ S. Eyice, “İznikte Büyük Hamam ve Osmanlı Devri Hamamları Hakkında Bir Deneme”, *Tarih Dergisi*, C.XI. S. 15 (1960), s.108, 120a; H. Acun, a.g.e., s.499.

⁴ Y. Demiralp, *Manisa Gülgün Hatun Hamamı*, Gülgün Hatun Hamamı'nın restorasyonuna ilişkin verilen rapor, İzmir, 2007, s. 6 (basılmamış).

⁵ Bkz. S. Gök Gürhan, “Manisa Gülgün Hatun Hamamı'nda Bulunan “Baskı Desenli, Kuşlu Testiler””, *XII. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Sempozyumu*, 15-17 Ekim 2008, *Bildiriler*, İzmir, 2010, s.206-216.

formlarındaki bozukluklardan, sırda ya da gövde üzerindeki fırınlanma sırasında oluşan patlaklardan kaynaklanmaktadır. Ayrıca özellikle tabakların tamamında üç ayak izi mevcuttur. Bu kaplar, sıcaklığın ısı kaybını önlemek ve yapının yükünü hafifletmek amacıyla dolgu malzemesi olarak değerlendirilmiş olmalıdır. Testi ve küplerin bu şekilde kubbe/tonoz ve kemer aralarında gerek izolasyon, gerek hafifletme, gerekse akustik amaçlı olarak kullanıldığı **Hasankeyf Koç Camii**⁶ (12. yy), **Hasankeyf Süleyman Camii**⁷ (1342-1366), **Kayseri Honat (Mahperi/Huand) Hatun Medresesi** (1237/38), **Kayseri Hacı Kılıç Camii** (1249/50) ve **Konya Sahip Ata Medresesi** (1268) gibi başka yapılarda da uygulandığı bilinmektedir⁸. Ancak bu örneklerle bakıldığında genellikle, o yapıya uygun olarak üretilmiş testiler ya da künkler kullanıldığı görülür. Gülgün Hatun Hamamı'nda ise günlük hayatta kullanılmak üzere yapılmış olan seramiklerin, defolarından dolayı zaten atıl malzeme olarak ayrıldığı anlaşılmaktadır. Muhtemelen hamamın inşa edildiği dönemde, atölye depolarında bekleyen bu defolu malzeme, yapının ısı izolasyonunu sağlamak amacıyla değerlendirilmiştir. Hamamın temizlik çalışmaları esnasında, yalnızca sıcaklığın zarar görmüş bir bölümünün örtüsünde çalışma yapılmış, sağlam alanlara dokunulmamıştır. Diğer kubbe aralıklarında da bu seramiklere benzer defolu malzemenin dolgu amacıyla kullanılmış olması muhtemeldir.

Sgraffito ve Tek Renk Sırlı Kaplar

Çalışmamıza konu olan kaplar 21 adettir. Bu örneklerin tamamı maalesef kırıktır. Üç örnek sgraffito tekniği ile, 16 tabak tek renk sırlı, 2 tabak parçasının ise iç yüzü tek renk sırlı, dış yüzeyi sgraffito tekniğiyle bezenmiştir.

Malzeme ve Teknik: Sgraffito teknikli ve tek renk sırlı kaplar, kırmızı hamurlu (Munsel 2.5 YR 7/8 light red), sıkı dokulu ve mika katkılıdır. Örneklerin tamamında beyaz renkli astar kullanılmıştır. İncelemeler sonucunda seramiklerin bünyesinde kuvars maddesinin bol ve temiz olduğu anlaşılmıştır.

Sgraffito teknikli kaplarda astar kazıma yapılarak, yüzeyleri şeffaf renkli sırda kaplanmıştır. Sır, kazınmış alanların belirginleşmesini sağlamıştır. Sgraffito teknikli ilk örnekte (Kat. No. 1), iç yüzeyde yeşil, sarı ve kahverengiden oluşan çok renkli sırlama vardır. Dış yüzeyde ağız çeperi astarlı ve yeşil tek renk sırlıdır. Gövdenin geri kalanı ise astarsız ve sırsızdır (Tablo 1). İkinci örnekte (Kat. No. 13), fîruze, patlıcan moru, sarı ve yeşil renkten oluşan çok renkli sırlama yapılmıştır. Dış yüzeyde yine sgraffito tekniği kullanılarak süsleme yapılmış, ancak gövdenin alt bölümü ve kaide sırlanmadan

⁶ M. O. Arık, *Hasankeyf, Üç Dünyanın Buluştuğu Kent*, İstanbul, Aralık 2003, s.160.

⁷ M. O. Arık, *a.g.e.*, s.178. Hasankeyf'te yer alan sivil ya da dini yapıların tamamına yakınında üst örtü ve kemerlerde bu tarz künk, küp ve testi kullanımı vardır. Bu bilgileri bizimle paylaşan Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam'a teşekkür ederim.

⁸ Bilgi için bkz. A. Tükel Yavuz, "Anadolu Selçuklu Mimarisinin Yapı Özellikleri", *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, Doğan Kuban, 1. Baskı, İstanbul, Ekim 2002, s.280, dipnot 21.

bırakılmıştır (Tablo 2). Sgraffito teknikli bir diğer örnekte (Kat. No. 19) tabağın iç yüzeyinde firuze, yeşil, sarı ve açık patlıcan morundan oluşan çok renkli sırlama vardır. Dış yüzey ise kısmen astarlı ve yeşil sırlıdır (Tablo 3).

İki örneğin iç yüzeyi yeşil tek renk sırı ile kaplı iken dış yüzeylerinde sgraffito tekniği uygulanmış, sırlama sarı, yeşil ve patlıcan moru renklerle yapılmıştır (Tablo 3/Kat. No. 20-21).

Yeşil tek renk sırlı 15 adet kap varken, firuze tek renk sırlı bir örnek bulunmaktadır. Koyu yeşil sırlı kapların dış yüzeyleri de kısmen astarlanmış ve yine yeşil tek renkle sırlanmıştır (Tablo 4-6/Kat. No. 2-10, 12, 14-18). Firuze tek renk sırlı örneğimizde ise kabın içi tamamen, dış yüzeyi kısmen firuzeyle sırlıdır (Tablo 6/Kat. No. 11).

Form: İncelediğimiz kaplar içerisinde yükseklikleri ve ağız çapları tam olarak belirlenebilen örnekler ele alınarak bir form tespiti yapılmaya çalışılmıştır. 14 örneğin form açısından iki farklı gruba ayrıldığı dikkati çekmektedir.

TİP I- Yüksek Kaideli, Konik Çukur Gövdeli Kaplar⁹: Sgraffito teknikli bir kabın (Kat. No. 1) bulunduğu bu grup içerisinde 11 adet tek renk sırlı seramik bulunmaktadır. Örnekler, 1.5 cm ile 2.7 cm arasında değişen yüksekliklere sahip kaide üzerinde, kaideden başlayarak dışa doğru yükselen ve genellikle ince bir dudakla sonlanan konik çukur bir gövdeye sahiptirler (Tablo 7/Kat. No: 1-12). Yüksek kaidelerin iç kısımları boş, profilili ve dışa açımlıdır. Örneklerin birkaçında kaidenin orta kısmı dışa çıkıntı yapmaktadır¹⁰.

⁹ Gruplama için bkz. S. Bilici, “Sırlı Seramik Sanatı”, *Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı (Mimarlık ve Sanat)*, Ed. Ali Uzay Peker ve Kenan Bilici, 2, Ankara, 2006, s.514.

¹⁰ Bu gruba dahil olan kapların benzer örneklerini, farklı süsleme teknikleriyle bezenmiş olarak, XIII. yüzyıl ile XIV. yüzyıllara tarihlendirilen Samsat, Ahlat, Akşehir, Milet gibi çeşitli seramik merkezlerinde de görmekteyiz. Örnekler için bkz. G. Öney, “Türk Çini ve Seramik Sanatı”, *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı*, Ankara, 1993, s.287-288; L. Bulut, *Samsat İslami Devir Sırsız ve Tek Renk Sırlı Seramikleri*, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 1991, Şek. 191, 196; N. Karamağaralı, *Ahlat Kazılarında Ortaya Çıkarılan Seramikler*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1991, Şek.15b; S. Gök Gürhan, “Evaluation of Ceramic Production in Akşehir in The Framework of Ceramics and Kiln Materials Unearthed During Rescue Excavations at Akşehir Anıt Meydan (‘Monument Square’), *Thirteenth International Congress of Turkish Art*, Budapest, 2009, s. 291; S. Gök Gürhan, “Balat İlyas Bey Külliyesi Kazısında Ortaya Çıkarılan Seramiklerin Değerlendirilmesi (2007-2008)”, *XIII. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Sempozyumu*, Ekim 2009, *Bildiriler*, baskıda; M. Jenkins, *Islamic Pottery A Brief History*, The Metropolitan Museum of Art, New York, 1983, s.19; E.J. Grube, *Islamic Pottery of The Eight to The Fifteenth Century in The Keir Collection*, London, 1976, s.192, 247.

TİP II- Yüksek Kaideli, Konik-Kademeli Çukur Gövdeli Kaplar¹¹: Bu örneklerde gövde, kaide kısmına yakın bölümünden dışa, keskin bir kavis yaparak yükselmektedir. Gövde konik biçimlidir. Sgraffito teknikli (Kat. No. 13) ve yeşil tek renk sırlı (Kat. No. 14) olmak üzere iki örneğin yer aldığı grupta, yüksek kaidenin iç kısmı boş, profil ve dışa açılımlıdır. Ayrıca kaidenin orta kısmı dışa çıkıntı yapmaktadır¹² (Tablo 8).

Süsleme: *Sgraffito teknikli kaplar*, şaşırtıcı bir şekilde bugüne kadar, özellikle Beylikler döneminde örneklerine rastlamadığımız, bitkisel ve figürlü süsleme repertuarı sunmaktadır.

Kaplardan biri (Kat. No. 1) tamamen bitkisel bezemelidir. Süslemede stilize kıvrımlı dallar, yapraklar ve çiçek benzeri soyut motifler kullanılmıştır. Merkezde yer alan palmetin etrafında gelişen dallar ve yapraklar ile bunların ucunda bulunan kozalak benzeri oval, stilize bitkisel motifler, tabağın bütün yüzeyini kaplayacak şekilde işlenmiştir. Palmetin üst lobunun, yaprakların ve dalların arasında kalan bölümler, küçük kıvrımlarla ya da tarama ile dolgulandırılmıştır. Ortadaki palmet motifinin iki yanında yer alan ve oval bir form gösteren dalların kenarlarındaki yapraklar ile bunların uçlarına yerleştirilmiş yürek motifleri dikkati çekicidir (Tablo 1).

Hamamda bulunan ve figürlü süslemeler içeren diğer bir tabak (Kat. No. 13) bizi oldukça heyecanlandırmıştır (Tablo 2). Tabağın merkezinde, ortada bir tavşan motifi yer alır. Stilize bir şekilde işlenmiş olan tavşanın başı geriye doğru çevrilidir. Yüzü profilden verilmiş, burnu ve gözü birleştirilmiş, ağzı ince bir çizgi halinde yapılmıştır. Göz, iç içe iki halkadan oluşmaktadır. İki uzun kulağı olan tavşanın gövdesi yatay bir 'S' kıvrımıyla işlenmiş ve gövdenin hem üst, hem de alt kısmına bir şerit yapılarak içi dikey çizgilerle taranmıştır. Seramik kırık olduğu için ön ayakların durumu anlaşılamamaktadır ancak mevcut arka ayakları oldukça ilginçtir. Sol bacak, baldır kıvrımıyla birlikte profilden verilmiştir ve iki uzun tırnağı vardır. Arkadaki sağ ayağın

¹¹ Bkz. S. Bilici, "Sırlı Seramik Sanatı",..., s.514.

¹² Anadolu Selçuklu dönemi ile İran ve Suriye örneklerinde görülen kap formlarından biri olan konik-kademeli çukur gövdeli kap formlarının benzerlerini, Ortaçağ buluntuları içerisinde görmek mümkündür. Bkz. L. Bulut, *a.g.e.*, Şek. 202; L. Bulut, *Samsat Ortaçağ Seramikleri (Lüster ve Sıralımlar)*, İzmir, 2000, s.25 Şek.2 / A, B, C; s.28 Şek. 5/M, N; S. Redford, "Medieval Ceramics from Samsat, Turkey" *Archéologie Islamique*, 5 (1995), pp.76 Figure 10-PP, SS, UU; B. Karamağaralı, "Ahlat Seramik Ekolü", *İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi*, S. V, Ankara, 1982, s.448-449, Şek.3a, 4b; N. Karamağaralı, *a.g.e.*, Şek.72, 84c, 87c, 92a-b, 55b, 55b, 94c, 106c; V. Porter, *Medieval Syrian Pottery*, Ashmolean Museum, Oxford, 1981, s.6, Figure 5; M. Jenkins, *Islamic Pottery A Brief History*, The Metropolitan Museum of Art, New York, 1983, s.22.; S. Gök Gürhan, "Evaluation of Ceramic Production in Akşehir in The Framework..", ..., s.291, 294; E.J. Grube, *Cobalt and Lustre*, The Nasser D. Khalili Collection of Islamic Art, Editor Julian Raby, New York, 1994.

ise gövdeden kopuk olduğu ve ayağın tabanı görülecek şekilde, üç tırnaklı olarak verildiği gözlenmektedir. Bu ayaktaki tırnaklar daha kısa ve yuvarlaktır. Tavşanın arkasında, arka bacakların arasına doğru kıvrılan çizgi muhtemelen kuyruk olarak düşünülmüştür. Tavşan figürü, Anadolu'daki birçok seramik ve çinide rastladığımız tavşan, aslan, tilki ya da av hayvanlarının tipik duruş pozisyonuna, yani başı geriye doğru dönük, kuyruğu bacaklarının arasına sıkışmış haldeki görüntüsüne çok benzer bir kompozisyonla işlenmiştir (Tablo 9).

Tavşanın kulakları ve gözünde firuze renkli sır vardır. Gövde üzerinde ise yer yer firuze ve patlıcan moru renkli sırların, lekeler halinde izleri seçilebilmektedir. Kazıma derin işlenmediği ve kusurlu bir sırlama olduğu için hem renk hem de motif çok net anlaşılamamaktadır. Tavşanın gövdesi ve ayakları ancak seramik ısıtılıp uygun bir ışık sağlandığında seçilebilmektedir.

Tabağın tam merkezinde yer alan tavşan, alttan ve üstten birer balık figürüyle çevrelenmiştir. Balıklar birbirine benzese de ayrıntıda farklılık sergilerler. Üstteki balığın oval formulu gövdesi şişmandır ve kuyruk aşağıya kavis yaparak iner. İç içe iki halkadan oluşan göz, çok yalın tasvir edilmiştir. Baş ile gövde birbirine paralel dört çizgi ile ayrılmıştır. Bunlardan ortadakiler arasında birbirine paralel çizgilerle tarama yapılarak balığın pulları verilmiştir. Kuyruk çok zarif bir kıvrımla aşağıya salınmış ve iki yapraklı bir rumi motifiyle sonlanmıştır. Göz sarı, baş firuze, gövde ve kuyruk patlıcan moru renkli sırlıdır.

Altta yer alan ikinci balık üstteki balığa benzemesine karşın ayrıntılar açısından daha zengindir. Yine şişman oval bir baş ve gövde ile rumi motifi benzeri bir kuyruğa sahiptir. Ancak, baş ve gövdenin arasında yer alan ve balığın pullarının da gösterildiği bölümden hemen önce, baş kısmında zarif iki yüzgece de yer verilmiştir. Ayrıca gövdenin alt kesiminde iki grup halinde üçer çizgiden oluşan ve muhtemelen yine pulları işaret eden şekiller dikkati çekmektedir. Baş kısmı eksik olduğu için nasıl sırlandığı anlaşılamamasına karşın yer yer sarı/yeşil bir sır seçilmektedir. Bu balığın gövdesi diğerinin tersine firuze renkli sır ile işlenmiştir.

Tabağın ortasını kaplayan tavşan ve balık figürlerinin etrafında, düğümlü geçmelerle birbirine bağlanan oval madalyonlar bulunmaktadır. Bu desende birbirine paralel iki daireden üsttekine düğümlü dairelerle bağlanan 15 adet oval madalyon yer alır. Bu madalyonlar yanlardan birbirlerine yine düğümlü dairelerle bağlanmıştır. Üst bölümler eksik olduğu için süslemenin nasıl tamamlandığı net olarak anlaşılamamaktadır. Ancak çok az kalan izlerden üst kısımlarda da düğümlü dairelerden oluşan bir süslemenin varlığından söz edilebilir.

Beylikler Dönemi'ne Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar

Bizans, Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerine ait çeşitli seramik ve çinilerde hem tavşan hem de balık figürü yaygın bir şekilde kullanılmıştır¹³ (Tablo 9, 10). Ancak, tavşan ve iki balık figürünün birada işlendiği bu kompozisyonun benzerine araştırmalarımız kapsamında rastlamadık. Elbette, mevcut örneklerin büyük bir kısmının kırık ve eksik olduğu düşünülürse, bu örneğe benzer kompozisyonların olma ihtimali de yüksek görünmektedir.

Sgraffito teknikli üç kırık parça daha bulunmaktadır. Tabakların gövde kısımlarına ait olduğu anlaşılan parçalardan birincisinin (Tablo 3/Kat. No. 19) iç yüzeyinde yaprak ve stilize çiçek motifleri seçilebilmektedir. Zarif kıvrımlara sahip yaprağın üzerinde kademeli olarak dalgalı hatlara yer verilmiştir. Böylece yaprak katmerli bir görünüm kazanmıştır. Yaprığın hemen yanında beş yaprağa sahip stilize bir çiçek bulunmaktadır. Ayrıca, yaprağın bağlı olduğu bir dal ile yine çok yapraklı bir çiçeğe ait olduğu anlaşılan bezemeler dikkati çekmektedir. İkinci küçük seramik parçasının iç yüzü yeşil tek renk sırlı dış yüzü ise sgraffito tekniklidir (Tablo 3/Kat. No. 20). Mevcut parçada, iç içe dairelerden oluşan süsleme tekrarlanmıştır. Zemin sarı, daireler dönüşümlü olarak yeşil ve patlıcan moru ile sırlıdır. Üçüncü örneğimizde ise birbirine paralel dikey hatlardan oluşan süsleme vardır (Tablo 3/Kat. No. 21). Bu süslemelerde de zemin sarı, patlıcan moru ve yeşil renkli sır dönüşümlü olarak verilmiştir. Bu süslemelerin hepsinde aynı patlıcan moru, yeşil ve sarı renkli sırın, benzer düzenlemelerle kullanıldığı anlaşılmaktadır. Hepsi aynı ustanın ya da aynı atölyenin ürünü olduğu söylenebilir.

Şekil itibarıyla, bitkisel ve figürlü süslemelerin taramalı, düğümlü ve kıvrımlı üslubu, Ortaçağ Bizans dönemi seramiklerini anımsatsa da, örneklerin genel özellikleri, formları ve birlikte bulunduğu diğer seramiklerle benzer malzeme yapısı, bu eserlerin Türk dönemine ait olduğunu göstermektedir. Zaten, Manisa'nın demografik yapısı incelendiğinde, Saruhanoğulları'nın Manisa ve çevresini almayı tamamladığı 1305-1313 yıllarında, yörede yaşayan Bizans halkının büyük bölümünün bölgeyi terk ettiği

¹³ L. Doğer, "Byzantine Ceramics: Excavations at Smyrna Agora (1997-98 and 2002-03)", *Byzas* 7, Çanak, Akdeniz Çevresindeki Arkeolojik Kazılarda Ele Geçen Geç Antik ve Ortaçağ Seramiği ve Mimari Seramiği, İstanbul, 2007, s. 117, 119; E. Parman, "Kase/Bowl", *Kalanlar*, 12. ve 13. Yüzyıllarda Türkiye'de Bizans, İstanbul, 2009, s.94; G. Öney, "Selçuklu Figür Dünyası", *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, Doğan Kuban, İstanbul, 2002, s. 404; R. Arık, *Kubad Abad*, İstanbul, 2000, s. 91 Res. 76, s. 119 Res. 153-154, s.121 Res.156, s. 136 Res.185, s. 138 Res.190; R. Arık, "Anadolu Selçuklu Saraylarında Çini", *Anadolu Toprağının Hazinesi Çini, Selçuklu ve Beylikler Çağı Çinileri, Rüçhan Arık-Oluş Arık*, İstanbul, 2007, s. 369 Resim 393; R. Arık, "Selçuklu Saraylarında Çini", *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, Ed. Gönül Öney-Zehra Çobanlı, İstanbul, 2007, s.98 Foto. 28; L. Bulut, *Samsat Ortaçağ Seramikleri (Lüster ve Sıralılar)*,..., s.44, Res. 15; N. Karamağaralı, "Ahlat Sırlı Seramikleri", *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, Ed. Gönül Öney-Zehra Çobanlı, İstanbul, 2007, s. 146, Foto. 24a-b.

anlaşılmaktadır¹⁴. Ancak seramiklere baktığımızda çağdaş Bizans seramiklerinden etkileşim de yadsınmaz.

Tek renk sırlı kaplar ise bezemesizdir. Bu örneklerde yeşil ve firuze tek renk sır kullanılmıştır. Yeşil tek renk sırlı üç tabağın ortasında halka şeklinde çukur bulunmaktadır (Tablo 4). İşlevsel olduğunu düşünmediğimiz bu halkalar halindeki madalyonlar, bezemesiz tabaklara hareket katmak amacıyla yapılmış olmalıdır. Benzerlerine XIV. yüzyıl ile XV. yüzyılın başlarına tarihlenen Balat İlyas Bey Külliyesi seramiklerinde de rastladığımız bu örnekleri, yeşil tek renk sırlı seramikler içerisinde bir alt grup olarak değerlendirmek sanırım daha doğru olacaktır.

Yeşil tek renk sırlı seramikler içerisinde yer alan dört örneğin (Tablo 4/Kat. No. 2, 10, Tablo 6/14, 18) dış yüzeyinde kalıplama tekniği ile yapıldığı anlaşılan, içbükey kavisli, radyal hatlar halinde bir süsleme şeridi bulunmaktadır. Dış yüzeyde, gövdenin alt kesimine kadar devam eden astar ve sır, bu süsleme şeridiyle sınırlanmış gibidir.

Firuze tek renk sırlı kabın mevcut kısmında ise iç içe halkalardan oluşan, muhtemelen çark izlerinden meydana gelmiş halkalar dikkati çekmektedir (Tablo 6/Kat. No. 11).

Yukarıda ayrıntılarıyla ele aldığımız sgraffito teknikli ve yeşil/firuze tek renk sırlı tabaklar, gerek form özellikleriyle, gerekse süslemeleriyle Beylikler dönemi seramiklerine önemli katkılar sağlayacak niteliktedir.

Hamamda bulunan seramikler süsleme ve form özellikleri açısından değerlendirildiğinde, özellikle XIV. yüzyıl seramikleriyle paralellik içerisinde dirler. Ancak, seramiklerin bulunduğu hamam da tarihlendirmemizde önemli bir kriter oluşturmaktadır. **İnşa kitabesi bulunmayan hamam**, şer'iyе sicillerinde "Saruhanogulları Halilesi (eşi) Gülgün Hatun Evkafı" olarak geçmektedir¹⁵. Ayrıca kaynaklarda, Gülgün Hatun'un İshak Çelebi'nin (1365-1378)¹⁶ karısı olduğu da belirtilmektedir¹⁷. Hamamın güneydoğusunda yer alan Gülgün Hatun (Dere) Mescidi ile

¹⁴ M. Eravcı-M. Korkmaz, *Saruhanogulları ve Osmanlı Klasik Döneminde Manisa'da Yaşayan Kültürel İzleri*, Ed. Mehmet Çelik, Manisa, 1999, s.76.

¹⁵ M. Ç. Uluçay, *Saruhanogulları ve Eserlerine Dair Vesikalar (773. H.-1220 H.) I*, Halkevi Yayınlarından No: 60; İstanbul, 1940, s. 59-60, 96; İ. Gökçen, *Manisa Tarihinde Vakıflar ve Hayırlar (H. 954-1060)*, I, Manisa Halkevi Yayını, Sayı XVIII, İstanbul, 1946, s. 99-100; N. Köklü, "Saruhanlılar Devrinde Manisa (2)", *Manisa*, Manisa Turizm Derneği Yayını, Ağustos 1983, Yıl:2, Sayı: 5, Manisa, s.44-45; H. Acun, *a.g.e.*, 67, 499; M. Eravcı-M. Korkmaz, *a.g.e.*, s. 101, 159, 160; M. Korkmaz, "Evkâf Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Saruhanogulları Vakıfları", *Manisa Araştırmaları I*, Manisa, 2001, s.60; F. Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazâsı*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1989, s.51.

¹⁶ Saruhanoglu Beyi İshak Çelebi'nin oğlu Orhan'ın 1378/79 tarihinde Saruhan tahtına geçtiği ve adına para bastırıldığı bilinmektedir. Bilgi için bkz, H. M. Eravcı-M. Korkmaz, *a.g.e.*, s. 50-51.

¹⁷ İ. Gökçen, *Manisa Tarihinde Vakıflar ve Hayırlar*, ..., s.15.

bugün mevcut olmayan bir çeşme ve zaviyeyle birlikte hamamın, külliye halinde inşa edildiği kaynaklarda yer alır¹⁸. XVI. yüzyıl Evkâf defterlerinde Gülgün Hatun'un Derehamam Mahallesi'nde hamam inşa ettirdiği de yazmaktadır¹⁹. Gülgün Hatun Zaviye'sinin varlığı da şer'îye sicillerinden tespit edilmektedir²⁰. 1575 yılında hamam senelik 6.000 akçeye kiraya verilmiştir. Ayrıca 1616 ve 1713 tarihli vakıf kayıtlarından hamamın Gülgün Hatun Mescidi ve Yedikızlar Türbesi'ne gelir sağlamak amacıyla yapıldığı öğrenilmektedir²¹. Bu bilgilerin haricinde İshak Bey vakfiyesinde de iki hamamdan bahsedilmektedir²². Bu vakfiyede yer alan hamamlardan biri Çukur Hamam, diğeri ise Yedikızlar Türbesi'ne gelir getirmesi için vakfedilen Gülgün Hatun (Dere) Hamamı olmalıdır²³.

Hamamın plan ve yapım özellikleri de tarihlendirme açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Her ne kadar Gülgün Hatun Hamamı'nın da yer aldığı, "haçvari dört eyvanlı ve köşe hücreli" plan tipi, Anadolu'daki bir çok hamamda ve geniş bir zaman dilimi içerisinde²⁴ (XII. yüzyıldan başlayarak yaklaşık XVIII. yüzyıla kadar) sıklıkla uygulansa da özellikle Manisa'daki Saruhanoğulları dönemine ait İshak Çelebi Külliyesi içerisinde yer alan Çukur (İshak Çelebi) Hamamı (1366-1378 arası) ile plan

¹⁸ H. Acun, *a.g.e.*, s.67; M. Ç. Uluçay, *Saruhanogulları ve Eserlerine Dair Vesikalar, I.*, s. 68-69, 96-97.

¹⁹ M. Ç. Uluçay, *a.g.e.*, s.68; M. Korkmaz, "Evkâf Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Saruhanogulları Vakıfları", *Manisa Araştırmaları I*, s.60; F. Emecen, *a.g.e.*, s.109.

²⁰ M. Korkmaz, *a.g.e.*, s.64.

²¹ İ. Gökçen, *a.g.e.*, s.100.

²² M. Ç. Uluçay, *a.g.e.*, s.34.

²³ M. Ç. Uluçay, "Saruhan-Oğulları" Maddesi, *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Bakanlığı, C.X, İstanbul, 1988, s. 242; Bilgi için bkz. Y. Gedik, *Saruhanogulları Beyliğinin Kuruluşu ve Siyasi Teşekkülü*, Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İslam Tarihi Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2004, s.51-52;

²⁴ Bu tip plan şemasına sahip yapılara; Ani Menuçehr Hamamı (1064-1110), (Y. Önge, *Anadolu'da XII-XIII. Yüzyıl Türk Hamamları*, Ankara, 1995, s.111-130), Mardin Sitti Radviyye Hamamı (1176-1185) (Y. Önge, *a.g.e.*, s.121-130), Kayseri Huand Hatun Hamamı, erkekler kısmı (1258) (Y. Önge, *a.g.e.*, s.191-208), Konya Sahip Ata Hamamı (1258) (Y. Önge, *a.g.e.*, s. 229-236), Tokat Pervane Hamamı (1275) (Y. Önge, *a.g.e.*, s.245-248), Divriği Bekir Çavuş Hamamı (XIII. yüzyıl) (Y. Önge, *a.g.e.*, s.179-184), Bursa Osman Gazi Çifte Hamamı (1339) (E. H. Ayverdi-İ. A. Yüksel, *İlk 250 Senenin Osmanlı Mimarisi*, İstanbul, 1976, s.108-109), Manisa Çukur (İshak Çelebi) Hamam (1366-1378 arası) (H. Acun, *a.g.e.*, s.490-493), Ankara Eski Hamam (XIV.-XV. yüzyıl) (*Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler*, C. I, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1972, s.453-454), Edirne Tahtakale Çifte Hamamı (1435) (S. Erken, "Edirne Hamamları", *Vakıflar Dergisi*, S. X, Ankara, 2006, Tıpkı Basım, s.408-409, Plan 3), İstanbul Zeyrek Çinili Hamam (1540) (A. Kuran, *Mimar Sinan*, İstanbul, 1986, s.92), Tire Eski-Yeni Hamam (XVI. yüzyıl) (C. Çakmak, *Tire Hamamları*, Ankara, 2002, s.66-70), Merzifon Kara Mustafa Paşa Hamamı (1679) (A. Yeşil, "Merzifon Kara Mustafa Paşa Külliyesi", *Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Uluslararası Sempozyumu, 08-11 Haziran 2000*, Ankara, 2001, s.339) ve İzmir Yeşildirek Hamamı (XVII. yüzyıl) (H. Ürer, *İzmir Hamamları*, Ankara, 2002, s.56-58) gibi örnekler verilebilir.

şeması açısından oldukça benzerdir. Hakkı Acun'un belirttiği gibi "haçvari dört eyvanlı ve köşe hücreli" plan tipindeki her iki hamamda da, soyunmalık, ılıkılık ve sıcaklık mekanının aynı eksen üzerinde yer almadığı, ayrıca soyunmalıktan ılıkılığa geçişi sağlayan bir aralık mekanın varlığı tespit edilmiştir²⁵. Bilindiği üzere, XII.-XIII. yüzyıl Anadolu Selçuklu dönemi hamamlarının hemen hemen tamamında yer alan aralık kısmı, XV. yüzyıldan itibaren küçülmeye başlamış ve XVI. yüzyıldan itibaren ortadan kaybolmuştur²⁶.

Hamamın duvarları moloz taş ve tuğla ile kubbe, kubbeye geçişler ve tonozlar ise tuğlayla inşa edilmiştir. Dışta, duvar köşelerinde ise yer yer kesme taş kullanılmıştır. Dayanıklılığı sağlamak amacıyla²⁷ kullanılan köşelerdeki bu kesme taşlar ile hamamın genel duvar örgüsünü, Manisa Çukur (İshak Çelebi) Hamam'da²⁸ (1366-1378 arası), Manisa Yedikızlar Türbesi'nde²⁹ (XIV. yüzyıl II. yarısı), Manisa Saruhanbey Türbesi'nde³⁰ (1345-1388 arası) ve birçok Beylikler dönemi eserinde görmek mümkündür³¹.

Yukarıda ele alınan verilere dayanarak, her ne kadar inşa kitabesi olmasa da, gerek mimari özelliklerine, gerekse Evkâf defterleri ile Şeri'ye sicillerindeki bilgilere dayanarak eserin **XIV. yüzyılın II. yarısında** özellikle, imar faaliyetleriyle de adından söz ettiren İshak Çelebi'nin tahtta kaldığı süreçte (1365-1378), Gülgün Hatun tarafından yaptırıldığı söylenebilir. Ancak, seramiklerin kubbe arasına, yapının ilk inşası esnasında mı yerleştirildiği yoksa daha sonraki bir onarım esnasında mı konulduğu sorusu da akla gelmektedir. Yapılan temizlik çalışmalarında, özellikle üst örtüde herhangi bir onarımın olmadığı anlaşılmıştır (bkz. Res. 2-3). Kubbe ve tonozların ilk inşa dönemindeki konumunu koruduğu, örtüyü kaplayan sıvanın bozulmadığı dikkati çekmektedir. Ayrıca kaynaklarda hamamın bir onarım geçirdiğine ilişkin kayıt da bulunamamıştır. Hamamda bulunan seramikler bir bütün halinde incelendiğinde, örneklerin XII. yüzyıldan XV. yüzyıla kadar uzanan ve Samsat, Konya, Diyarbakır, Akşehir, Hasankeyf, Ayasulug, Balat gibi çok çeşitli merkezlerde ortaya çıkarılan seramiklerle, ortak özellikleri tespit edilebilmektedir³². Özellikle seramiklerin benzer hamur, astar ve sır yapısı ile form ve

²⁵ H. Acun, *a.g.e.*, s.492-493, 500-501.

²⁶ Y. Önge, *a.g.e.*, s.22-24.

²⁷ İ. Aktuğ-Kolay, *Batı Anadolu 14. Yüzyıl Beylikler Mimarisinde Yapım Teknikleri*, Ankara, 1999, s.28.

²⁸ H. Acun, *a.g.e.*, s.492.

²⁹ *Aynı eser*, s.400.

³⁰ İ. Aktuğ-Kolay, *a.g.e.*, s.25; H. Acun, *a.g.e.*, s.380.

³¹ Beçin, Ahmed Gazi Medresesi (1375), Beçin II. Nolu Anonim Türbe (XIV. yüzyıl ortaları), Beçin III No'lu Anonim Türbe (XV. yüzyıl başları), Beçin Kızıl Han (XV. yüzyılın ilk çeyreği) Bilgi için bkz. İ. Aktuğ-Kolay, *a.g.e.*, s.25.

³² G. Öney, *Türk Çini Sanatı*, İstanbul, 1976, s.91; G. Öney, *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları*, Ankara, 1978, s.105-107; L. Bulut, "Samsat Kazısı Buluntuları", *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, Ed. Gönül Öney-Zehra Çobanlı, T.C. Kültür ve

Beylikler Dönemi'ne Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar

süsleme üslubu, incelediğimiz örneklerin farklı tarihlerde imal edilmiş olmalarını da imkansız kılmaktadır. Bütün bu veriler göz önüne alındığında örneklerin XIV. yüzyıla ait oldukları, defolu malzemelerin bir fırın ya da atölyede yıllarca bekletilmeyeceği düşüncesiyle de, zaman dilimini daha kısıtlayarak, hamamın inşasına yakın dönemlerde, yani **XIV. yüzyılın ortalarında** üretilmiş olduklarını düşünmekteyiz.

Manisa Gülgün Hatun Hamamı'nda Bulunan Tabakların Katalogu:

Kat. No. 1: Manisa Müzesi. Ağız çapı: --, Dip çapı: 9 cm, Mevcut yükseklik: 12.7 cm, Kaide yüksekliği: 2 cm. Sgraffito teknikli, bitkisel bezemeli.

Kat. No. 2: Manisa Müzesi. Ağız çapı: 27 cm, Dip çapı: 8.1 cm, Yükseklik: 12.7 cm, Kaide yüksekliği: 2.4 cm. Yeşil tek renk sırlı.

Kat. No. 3: Manisa Müzesi. Ağız çapı: -- cm, Dip çapı: 7 cm, Mevcut yükseklik: 9.9 cm, Kaide yüksekliği: 1.7 cm. Yeşil tek renk sırlı.

Kat. No. 4: Manisa Müzesi. Ağız çapı: 21.2 cm, Dip çapı: 8.1 cm, Mevcut yükseklik: 9.4 cm, Kaide yüksekliği: 1.6 cm. Yeşil tek renk sırlı.

Kat. No. 5: Manisa Müzesi. Ağız çapı: -- cm, Dip çapı: 9 cm, Mevcut yükseklik: 9.4 cm, Kaide yüksekliği: 2.2 cm. Yeşil tek renk sırlı.

Kat. No. 6: Manisa Müzesi. Ağız çapı: -- cm, Dip çapı: 9.3 cm, Mevcut yükseklik: 6.8 cm, Kaide yüksekliği: 1.5 cm. Yeşil tek renk sırlı.

Kat. No. 7: Manisa Müzesi. Ağız çapı: -- cm, Dip çapı: 9 cm, Mevcut yükseklik: 6.6 cm, Kaide yüksekliği: 2.2 cm. Yeşil tek renk sırlı.

Kat. No. 8: Manisa Müzesi. Ağız çapı: -- cm, Dip çapı: 8 cm, Mevcut yükseklik: 5.7 cm, Kaide yüksekliği: 2.5 cm. Yeşil tek renk sırlı.

Kat. No. 9: Manisa Müzesi. Ağız çapı: -- cm, Dip çapı: 9 cm, Mevcut yükseklik: 5.1 cm, Kaide yüksekliği: 1.7 cm. Yeşil tek renk sırlı.

Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2007, s. 187 Foto. 15, s. 188 Foto. 16; A. O. Uysal, "Konya'daki İnşaat Hafriyatlarında Ele Geçen Sırsız Selçuklu Seramikleri", *Konya Kitabı X, Rüçhan Arık-Oluş Arık'a Armağan*, Özel Sayı Aralık 2007, Ed. Haşim Karpuz-Osman Eravşar, Konya, 2007, s.715-716, Şek. 1-2, Res. 1-2; O. Arık, *a.g.e.*, s.251; M. Çeken, "Hasankeyf Kazısı Seramik Fırınları, Atölyeleri ve Seramikleri", *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, Ed. Gönül Öney-Zehra Çobanlı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2007, s.261; N. Ö. Fındık, *Hasankeyf Seramikleri (2004-2006)*, Ankara, 2008, Levha 40, 41, s.139; L. Bulut, "Selçuk (Ayasulug) Kazılarında Ele Geçen İslam Devri Seramikleri", *Birinci Uluslararası Geçmişten Günümüze Selçuk Sempozyumu*, 4-6 Eylül 1997, İzmir, 1998, s.353, Res. 15, 16, 20.

Sevinç Gök Gürhan

Kat. No. 10: Manisa Müzesi. Ağız çapı: -- cm, Dip çapı: 9,5 cm, Mevcut yükseklik: 7.3 cm, Kaide yüksekliği: 2.7 cm. Yeşil tek renk sırlı.

Kat. No. 11: Manisa Müzesi. Ağız çapı: -- cm, Dip çapı: 9,5 cm, Mevcut yükseklik: 5.3 cm, Kaide yüksekliği: 2.4 cm. Firuze tek renk sırlı.

Kat. No. 12: Manisa Müzesi. Ağız çapı: -- cm, Dip çapı: 8 cm, Mevcut yükseklik: 9.6 cm, Kaide yüksekliği: 1.7 cm. Yeşil tek renk sırlı.

Kat. No. 13: Manisa Müzesi. Ağız çapı: -- cm, Dip çapı: 7,5 cm, Mevcut yükseklik: 12 cm, Kaide yüksekliği: 2.7 cm. Sgraffito teknikli, balık, tavşan ve bitkisel bezemeli.

Kat. No. 14: Manisa Müzesi. Ağız çapı: -- cm, Dip çapı: 9 cm, Mevcut yükseklik: 7.6 cm, Kaide yüksekliği: 2.7 cm. Yeşil tek renk sırlı.

Kat. No. 15: Manisa Müzesi. Ağız çapı: 23 cm, Dip çapı: -- cm, Mevcut yükseklik: 7.9 cm, Kaide yüksekliği: -- cm. Yeşil tek renk sırlı.

Beylikler Dönemi'ne Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar

Res. 1- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Temizlik öncesi (Foto. Y. Demiralp)

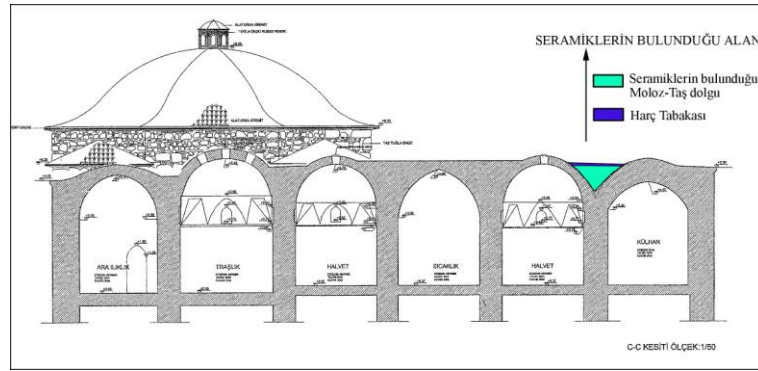

Res. 2- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Temizlik sonrası (Foto. Y. Demiralp)

Sevinç Gök Gürhan

Res. 3- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Temizlik sonrası (Foto. Y. Demiralp)

Çizim 1- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Kesit (Benzergil Mimarlık Ltd. Şti. Projesi'nden işlenerek)

Beylikler Dönemi'ne Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar

Res. 4- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Seramiklerin bulunduğu alan (Foto. Y. Demiralp)

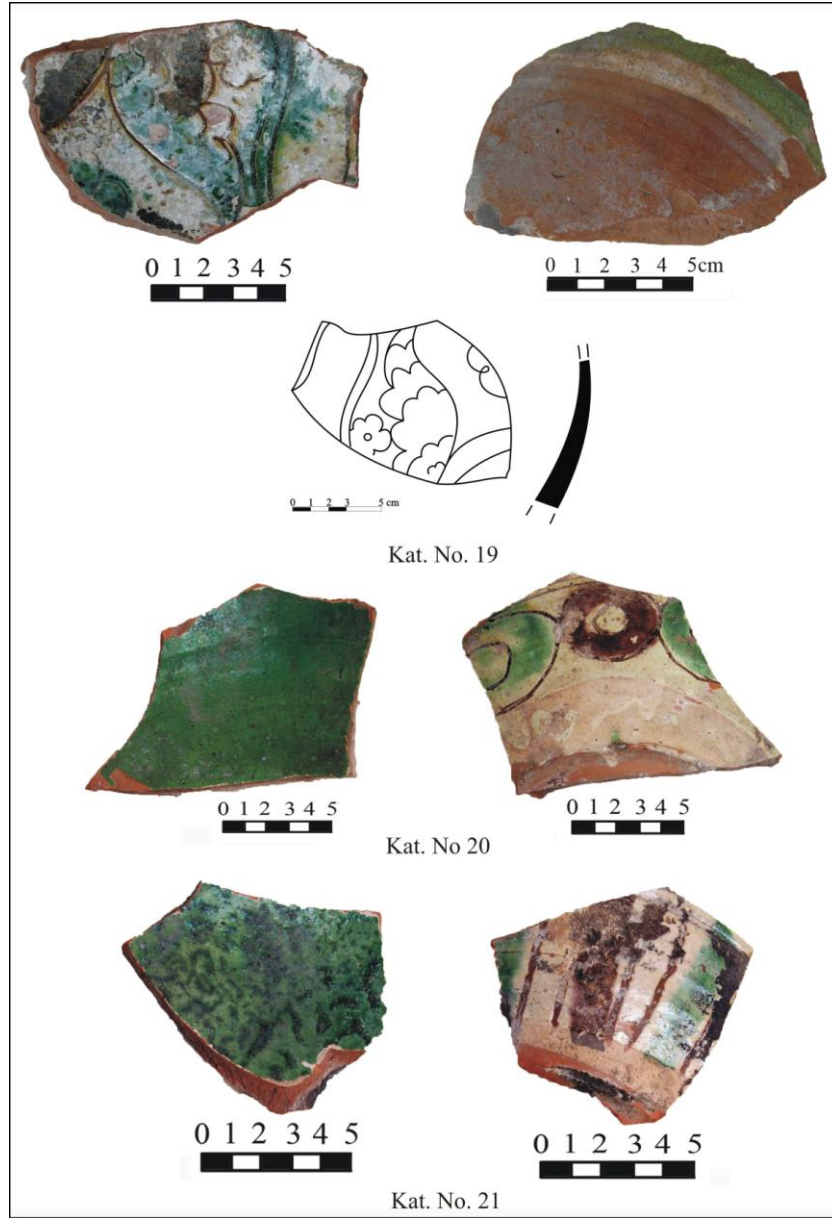
Res. 5- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Seramikler ve bulundukları alan (Foto. Y. Demiralp)

Tablo 1- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Sgraffito teknikli kap.

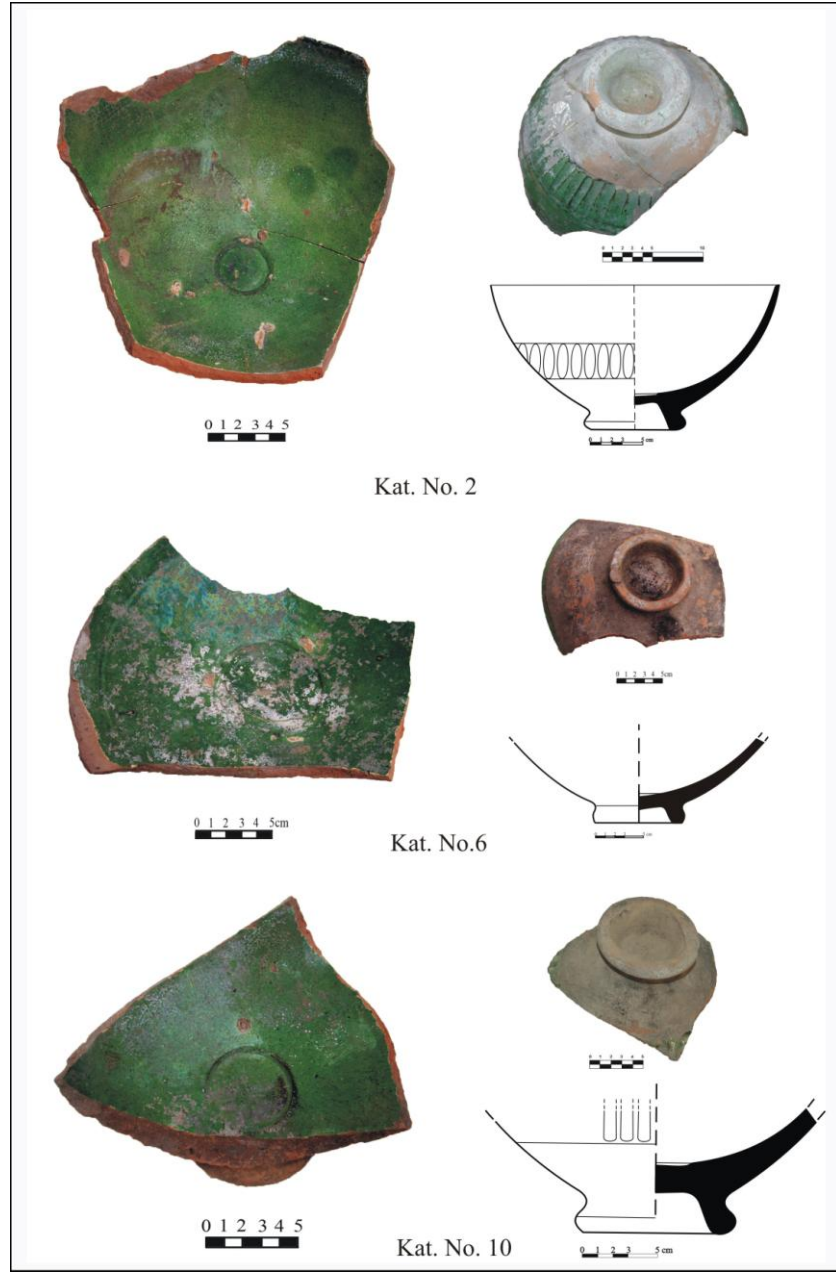

Tablo 2- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Sgraffito teknikli kap.

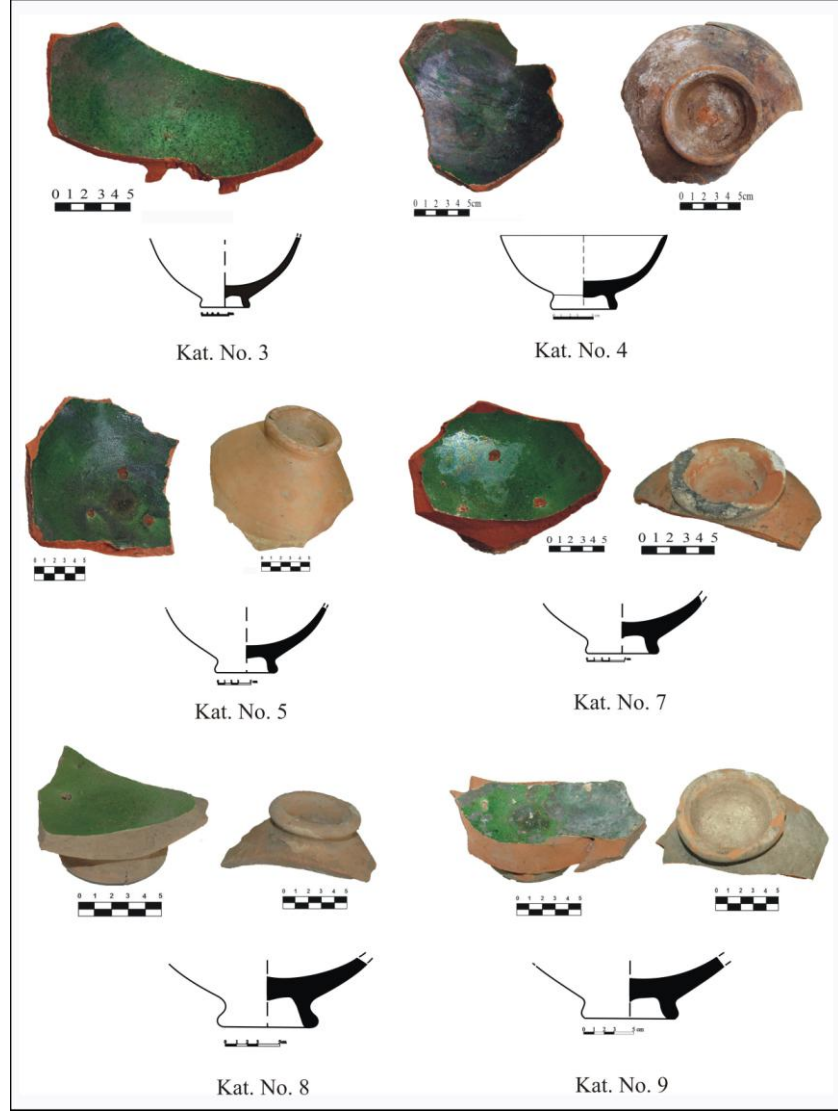

Tablo 3- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Sgraffito teknikli kaplar.

Beylikler Dönemi'ne Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar

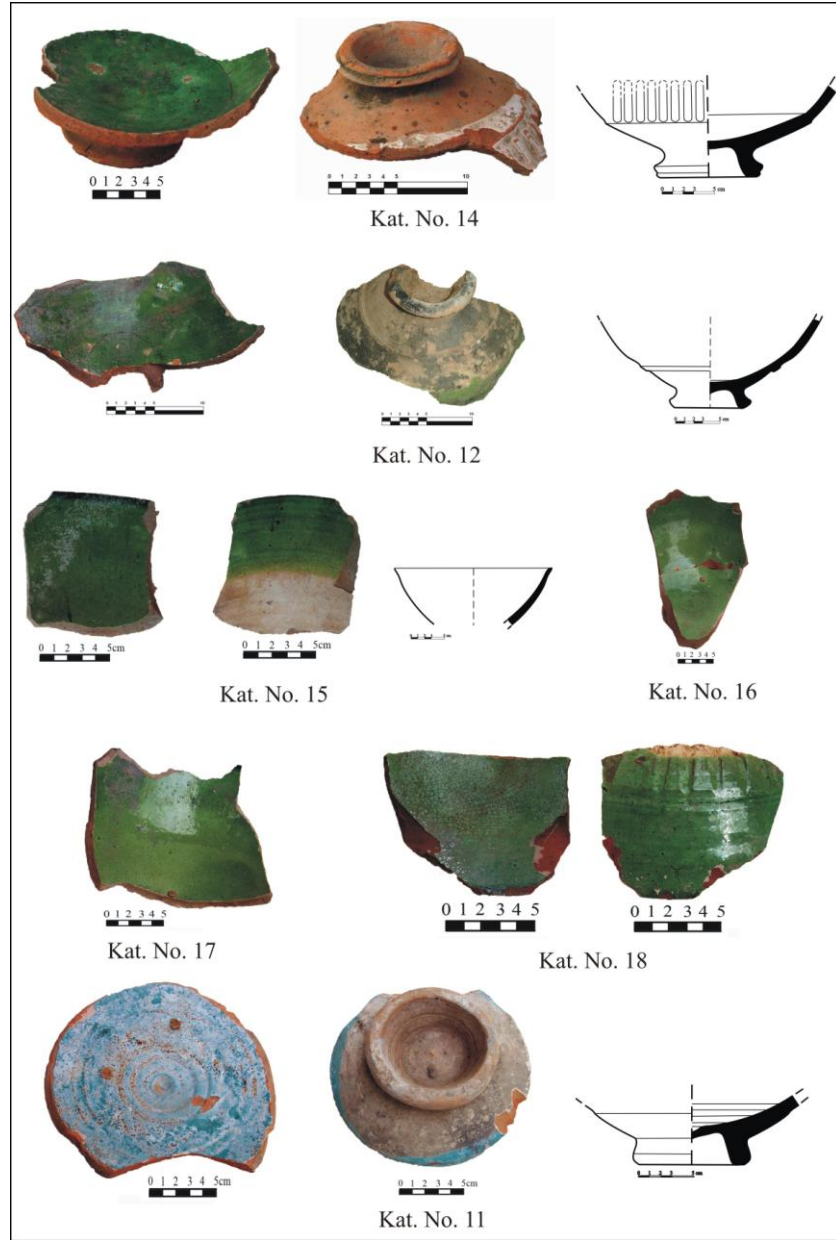

Tablo 4- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Tek renk sırlı kaplar.

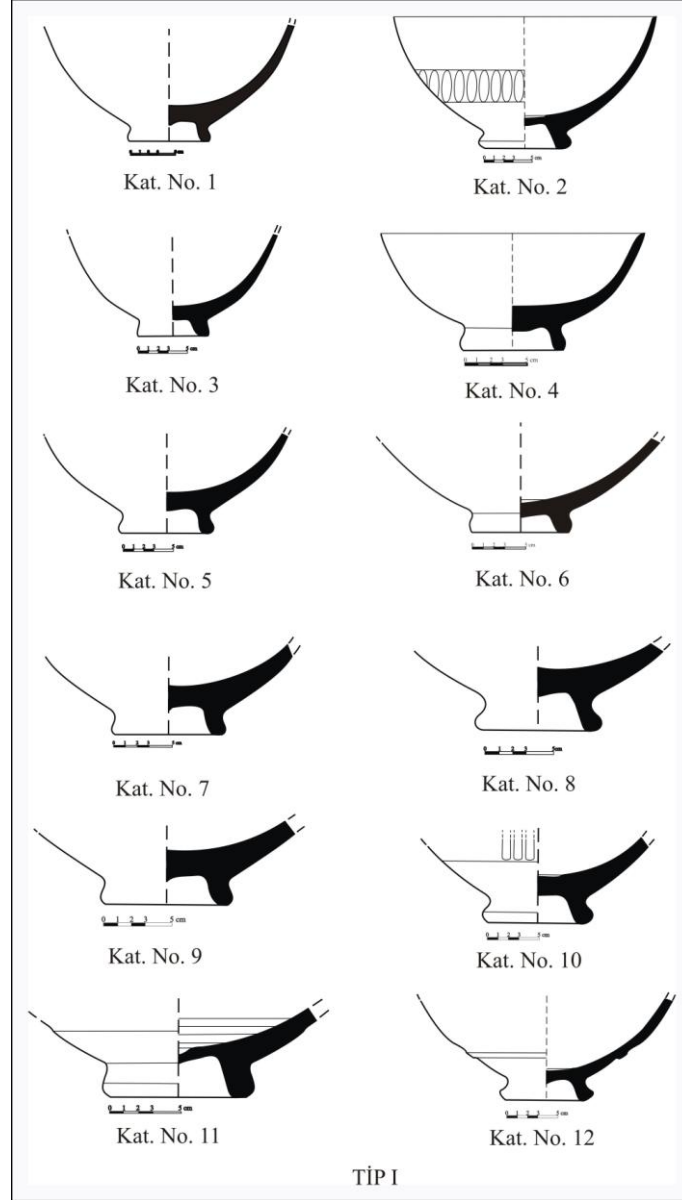

Tablo 5- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Tek renk sırlı kaplar.

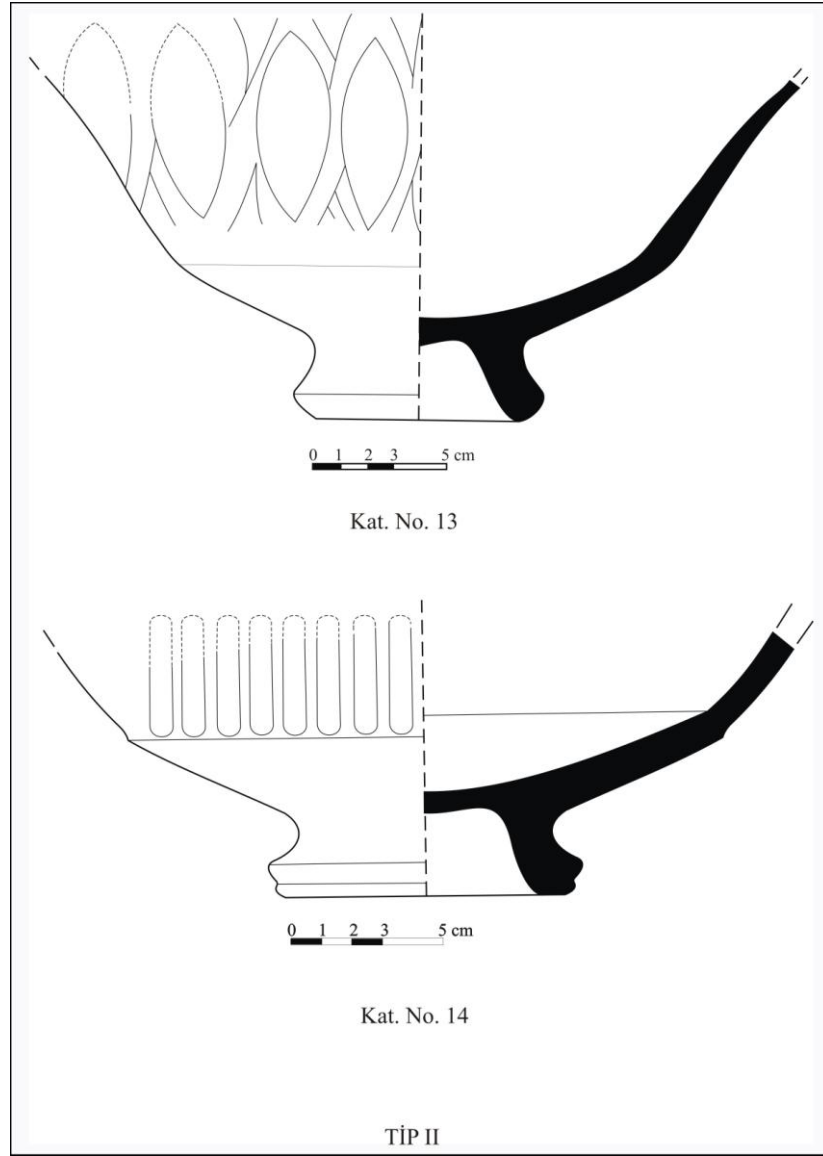
Beylikler Dönemi'ne Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar

Tablo 6- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Tek renk sırlı kaplar.

Tablo 7- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Tip I: Yüksek kaideli, konik çukur gövdeli kap formları

Tablo 8- Manisa Gülgün Hatun Hamamı. Tip II: Yüksek kaideli, konik-kademeli çukur gövdeli kap formları

Tablo 9- Tavşan figürlü örnekler

Beylikler Dönemi'ne Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar

Tablo 10- Balık figürlü örnekler